

PÅ HODET: Gisli Örn Gardarsson og teatergruppen Vesturport snur bokstavelig talt opp ned på Kafkas Forvandlingen. Gardarsson bruker bakgrunnen sin som turner for å gjøre sin egne skuespillerprestasjoner friere.

ITAKET

Han kaller seg en turner som dumpet ned i teaterverdenen ved en tilfeldighet. I dag blir **Gisli Örn Gardarsson** kalt en sensasjon av verdens fremste teaterkritikere, og en morgen fikk han en helt spesiell telefon fra Nick Cave.

tekst Vivian Songe foto Eddi

KAFKA

HELT SIDEN Gisli Örn Gardarsson var 10 år gammel, betydde «fritid» en gymsal full av bøylehester, springbrett, ringer og svingstenger. Pust, balanse og sviende hamstrings. Den målrettede gutten fra Island visste nøyaktig hvordan han skulle beregne energien og satse for å få det rette frasparket og nå dit han ville. Et fraspark som siden skulle slynge ham helt til topps i den internasjonale teaterverdenen. Verdenspressens kritikere, fra London til Sydney, har øst ut superlativer som «enestående», «mektig», «overraskende», «full av instinkt» og «tankevekkende». Nå står Oslo og Nationaltheatret for tur. Sammen med kompaniet Vesturport har Gisli Örn Gardarsson fremmet en aldri så liten akrobatisk revolusjon.

– Det var kanskje syv gutteturnere på hele Island, og jeg var stolt av å være en av dem, sier regissøren og skuespilleren som har fått kritikere verden over til å bøye seg forundret i bro.

Da Gisli ble 23 år gammel, 1,90 høy og omverdenen skrek etter en Plan For Fremtiden, begynte han på Vest-Europa-kunnskap på Blindern i Oslo, hvor han hadde flyttet med foreldrene som barn.

– De fleste turnere var ikke høyere enn 1,65. Så jeg tenkte at kanskje jeg kunne jobbe i EU eller noe, sier han med et smil.

Gisli Örn Gardarsson

TURNER OG NERD. Hvordan Gisli ville gjort seg som kontorrotte i dress i Brussel, vites ikke, men det kunne fort blitt et særs akrobatisk og nytenkende parlament (vi snakker vaiere i taket og syngende ministre). Skjebnen ville det i stedet til at en av hybelkameratene hans studerte jus. Og da justeateret skulle sette opp et teaterstykke, meldte han Gisli på for å spille arrangøren et puss.

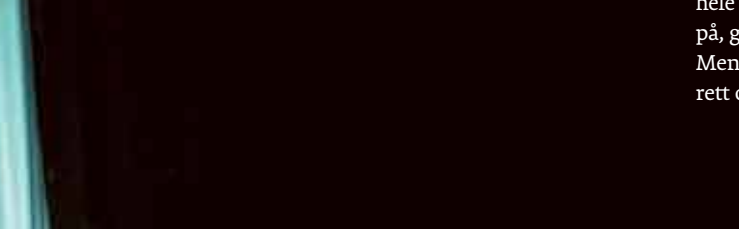
– Vi syntes dette var skrekkelig morsomt. Da de ringte og tilbød meg en rolle, møtte jeg opp utelukkende for å se hvordan det var. Men i stedet for å avsløre spøken ble jeg fascinert, sier Gisli.

– Jeg hadde vært turner og nerd hele livet, og med ett var jeg del av en helt annen verden. Jeg ble hektet, mye på grunn av det sosiale. Jeg fikk til og med en av hovedrollene, Ernesto Roma, i *Arturo Ui* av Brecht. Jeg turde ikke nevne at jeg egentlig ikke var jusstudent.

Da forestillingene var over og Vest-Europa-kunnskapen bredte sitt alvor over Gislis tilværelse, opplevde han noe som nesten lignet på kjærlighets-sorg.

– Ikke sorg over en kvinne, men over teateret og alt som hørte med, sier han.

Det rykket i både turn- og teatermusklene. Gisli forsøkte iherdig å vende konsentrasjonen over på studiene igjen, men til ingen nytte. Han søkte på Teaterhøgskolen i Oslo. Da han ikke kom inn, søkte han på Island i stedet. Fire år senere, en kald Reykjavik-morgen i 2001, var det Gisli Örn Gardarsson som samlet et knippe nyklekkede kunstnere i et skur, klar til å tilføre den moderne teaterverdenen noe nytt. Til tross for at han allerede hadde fått fast stilling som skuespiller på Stadsteateret, ville Gisli utrette noe ekstra

på fritiden. Med nød og neppe klarte gruppen å samle nok penger til å leie skuret. De tilkalte en prest som skulle velsigne sjøsettingen av eventyret med en sjampisflaske. Gisli endte med å brette takrennen i stedet for flasken. Teatergruppen Vesturport var et faktum.

Gisli Örn Gardarsson

OVERRASKE. Kombinasjonen av teater og akrobatikk hadde vært prøvd ut før, men ingen så ut til å ha klart å løse det klassiske dilemmaet: Hva kommer først, høna eller egget? Akrobaten eller skuespilleren?

– I England hadde man ofte brukt akrobater eller sirkusar-tister og lært dem å spille skuespill. Jeg syntes derimot at skue-spillet var det viktigste. Så kunne man heller lære seg akrobatikken, sier Gisli.

Inspirert av egen turnbakgrunn, kompaniets kreative ideer og den russiske regissøren Meyerhold, brukte Gisli og Vesturport seks måneder både i skuret og på scenen til å eksperimentere med bevegelser, replikker og musikk til en alternativ versjon av *Romeo og Julie*.

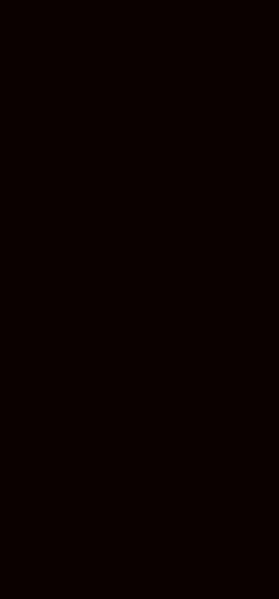
– Det var mye debatt i teatermiljøet på Island på denne tiden. Vi nyutdannede syntes det ble mye flate repetisjoner. Hva var poenget med å spille de samme titlene igjen og igjen, på akkurat samme vis? Det var på tide å overraske.

Gisli hadde flere ganger spilt den forelskede hovedkarakteren, og alltid støtte han på den samme utfordringen: Hvordan skulle han bevege kroppen naturlig, og hvor skulle han gjøre av armene?

– Jeg tenkte at hvis jeg for eksempel bykset fra den ene siden av scenen til den andre mens jeg snakket, så ville jeg ikke bli så opptatt av hvor de ulike kroppsdelene befant seg, og da ville det ikke lenger forstyrre spillet. Ved å bruke hele kroppens bevegelsesregister, og hele scenerommet, kunne vi gjøre karakterene mer komplette, sier han.

Det endte med vaiere i taket og en Romeo som svevde fysisk «på kjærlig-hetens vinger» opp til Julies balkong. En både overraskende og under-holdende versjon av Shakespeares klassiker. Det viste seg å være oppskriften på suksess. Forestillingen ble plukket opp av Young Vic Theatre i London og siden flyttet til West End som følge av et begeistret publikum og stor etterspørsel i billettluken. Ifølge BBC News gjorde Gisli og Vesturport noe som ble regnet som nærmest umulig i dagens multimediale samfunn: Å få unge mennesker til teateret. De flyttet dessuten det fysiske teateret ut av sirkusmanesjen og opp i høyere kulturkretser. Hva var det som gjorde forestillingen til en slik fulltreffer?

– Jeg tror folk liker å bli overrasket, å bli vekket fra en slags døs der de hele tiden tror de vet hva som skal skje. Måten vi satte sammen forestillingen på, gjorde den leken, fargerik og humoristisk, med mange ulike elementer. Men alle var selvsagt ikke like fornøyde med eksperimentet. Meningen var rett og slett å skape en fysisk utfordring, sier Gisli.

K Fakta

Gisli Örn Gardarsson

Islandsk regissør og skuespiller, født i 1973.

Oppvokst på Island og i Norge

Utdannet ved Icelandic Academy of the Arts

Var med på å danne det islandske teater- og film-kollektivet Vesturport i 2001.

Gisli Örn Gardarsson og Vesturport er kjent for å kombinere akrobatikk og turn med tradisjonelt teater. De har gjort nyskapende versjoner av klassikerne *Romeo og Julie*, *Woyzeck*, *Faust* og *Forvandlingen*, til stor begeistring hos kritikere og publikum.

Forvandlingen har norges-première på Nationaltheatrets hovedscene 14.1.

TO VERDENER: I Vesturports versjon av *Forvandlingen* er scenerommet delt i to, med familiens dagligstue i den nederste delen og Gregor Samas soverom øverst. Gisli Örn Gardarson kravler over vegger og tak på Nationalteatrets hovedscene denne vinteren.

FORVANDLINGEN. 16 år etter at han debuterte på justeatret i Oslo er Gisli tilbake i Norge, som regissør av og skuespiller i den kritikerroste *Forvandlingen* av Kafka på Nationalteatret. Stykket handler om Gregor Samsa som forvandles til et insekt i løpet av natten, og om hvordan familien hans får panikk og prøver å skjule den grusomme hemmeligheten. Tradisjonen tro sørger Gisli for at Gregor henger i både vegger og tak.

– Det som er interessant med denne historien, er at Gregor forvandles til et insekt helt i begynnelsen, så det er egentlig ikke hans forvandling som er i fokus. Det er hos familien den største endringen skjer. Man ser tydelig hvordan de går fra å være en normal familie med en kontrollert rutine til å føle at alt går til helvete. Frustrasjonen får dem til å fornekte det som skjer og gjøre grusomme ting mot sønnen sin. Dette er noe de fleste kan relatere seg til – den store hemmeligheten i den vellykkede familien som alle prøver å skjule. Den kan symbolisere mange ting, sier han.

Gisli er kjent for å ta sjanser. Enten det gjelder å ta en trippel salto fra en trampoline når man egentlig er for høy til å klare noe sånt, eller å sende en e-post til Nick Cave for å høre om han kunne tenke seg å komponere musikk til den nye teaterforestillingen hans.

– Da jeg var på konsert med ham på Island i 2005, bestemte jeg meg for å prøve. Stykket jeg holdt på, med het *Woyzeck*, og jeg syntes en slik stemme og energi ville passe perfekt, forteller Gisli.

Da det gikk flere måneder uten at han hørte noe, regnet Gisli

med at Cave-toget var gått. Men plutselig, tidlig en lørdag morgen klokken åtte, ringte telefonen. I den andre enden hørte han Caves hese stemme: «*Did I wake you up?*» Og deretter: «*I'm not so talented when it comes to computers, but I've written a song for your play. I thought maybe you'd like to hear it.*» Dermed plasserte Nick Cave telefonen oppå pianoet sitt i Brighton og spilte for Gisli.

– Jeg sa bare «*You've got the job.*» Jeg ansatte Nick Cave, sier Gisli og smiler.

Siden skrev Cave også musikken til *Forvandlingen*. Barytonstemmen hans kombinert med Vesturports særegne spillestil skaper en tragikomisk, vakker mørk stemning.

TIL HOLLYWOOD. Fire år senere steg stjernefaktoren enda et par hakk da Gisli ble rekruttert til å spille skurken i Hollywood-filmen *Prince of Persia: The Sands of Time* sammen med Jake Gyllenhaal. Regissør Mike Newell hadde sett ham i *Romeo og Julie* og mente dette var noe av det beste han hadde sett innen teater på lang tid. Gisli befant seg plutselig på en araberhest i den marokkanske ørkenen omgitt av blanke sverd og gamle persiske rustninger, men lot seg ikke blende hverken av ørkensolen eller glamouren. Etter endt innspilling ville han tilbake til «det virkelige livet». Klatre i kulisser, eksperimentere og skape magiske øyeblikk sammen med teaterfamilien sin.

– Selv om jeg har jobbet med Nick Cave og Hollywood, er jeg fortsatt nerden som drev og turnet. Alt er morsomt, men jeg er jo fortsatt bare meg selv. ☒